LIZ JENSENOVÁ

VYTRŽENÍ

KNIHA ZLIN

FLEET

Liz Jensenová

Vytržení

Liz Jensenová

VYTRŽENÍ

KNIHA ZLIN

Copyright © Liz Jensen, 2009
Translation © Martina Neradová, 2013

ISBN 978-80-87497-68-5
ISBN 978-80-7473-081-8 (PDF)

Pro Raphaëla

ČÁST PRVNÍ

První kapitola

To léto, kdy se začala měnit veškerá pravidla, se zdálo, že červen nikdy neskončí. Počasí neznalo slitování: třicet osm stupňů, pak třicet devět a nakonec čtyřicet ve stínu. Bylo vedro na umření, k zbláznění nebo k rozmnožování. Starci kolabovali, psi se zaživa pekli v autech, milenci se od sebe nedokázali odtrhnout. Nebe viselo nad zemí jako poklop pece, půda se scvrkávala, beton pukal, keře usychaly od kořenů. Ve vyprahlých předměstských ulicích tekl asfalt a zmrzlinářské vozy vyhrávaly drnčivé dětské melodie. Slunce pálilo na přístav a vrhalo na mořskou hladinu drobné, kruté odlesky. Přidušení lidé prahli po dešti, jenže ten nepřicházel.

Zato se objevily jiné, zdánlivě nahodilé úkazy. Jedním z nich byla vraždící puberťačka Bethany Krallová. Jestli jsem tehdy nevěděla, že turbulence mají svá zvláštní pravidla, teď to vím.

Každou noc mě pronásledovaly sny, které působily tak živě, jako by je někdo digitálně vylepšil. Chodila jsem, běhala a skákala, a někdy dokonce metala hvězdy: v podstatě jsem létala. Byla jsem akrobatkou, vymrštila jsem se do vzduchu a potom jsem se vznesla do stratosféry jako dívka od Chagalla. Jindy jsem se ocitla vedle Alexe. Smál se a zakláněl přitom hlavu, jako by se nic nestalo. Nebo jsme se zmítali s údy propletenými v divoké souloži. Nebo jsme se věnovali sportu, v němž jsme rychle dosáhli úrovně profesionálů: začali jsme se hádat. Se vší vervou. Také jako by k ničemu nedošlo.

Potom jsem se probrala. Ležela jsem v posteli, od pasu nahoru zbrocená potem, přestože větrák pořízený na

dobírku vířil vzduch, který mi ovíval nahou kůži, a do nového dne jsem vstupovala krok za krokem. Než jsem vstala, umyla se, oblékla a pustila se do zápasu se zacuchanými vlasy jako někdo, kdo po probuzení zjistí, že ho uspali a znásilnili, nezapomněla jsem na krok poslední a svědomitě jsem poděkovala Bohu za všechny dary. Tenhle lidový rituál mi zabral jen chviličku, protože podle mého soudu těch darů zas až tolik nebylo.

Když se nebesa konečně rozestoupila, bylo to bezmála biblické, megalomanské, jako by to tam nahoře zařídil rozlícený Jehova. Útesy na pobřeží sesedaly a na plážích se vzpurně vršila napadaná hlína, suť a nánosy bahna. Šedivé mraky se kupily na obzoru a vytvářely neustále se měnící chuchvalce. Na otevřeném moři, za zdí z šedého kamene chránící přístav rozčesávaly vodní hladinu blesky a přinášely s sebou neukázněný vítr, který vířil, co mu přišlo do cesty, zvedal věci do výšky a pak je nechal padat k zemi. Vášnivé poryvy větru se opíraly do plachet zakotvených lodí a potom se přesouvaly do vnitrozemí, kde ohýbaly kukuřici, vyvracely stromy, bořily chmelová sila a obilné sýpky a vynášely k obloze potrhané pytle na odpadky, které v té výšce opisovaly piruety jako strašidelní duchové lidí, kteří podlehli nákupní horečce. Svérázné počasí se stávalo normou na celé planetě: to jsme tou dobou chápali všichni, dokonce nám už lezlo na nervy, jakou teatrální pozornost na sebe všechny ty extrémy strhávaly. Příčina a následek. Zvykněte si na to, že A vede k B. Zvykněte si na to, že žijete v zajímavých časech. Pochopte, že nic není náhoda. Dejte si pozor na bod zlomu. Ohlédněte se: možná už přišel a teď je pryč.

Paranormální revoluce, světy převrácené vzhůru nohama, zkoumání statu quo, věčná blízkost pekla – tato témata byla v té době mému srdci nejbližší. Lidová moudrost praví, že je chyba dělat zásadní změny

v osobním životě bezprostředně po katastrofické události. Člověk by se neměl vzdalovat od svých blízkých – nebo jestliže se mu jich nedostává, měl by se držet těch, kteří jsou schopní a ochotní vzít ho za ruku a provést ho hororem nového, jinak uzpůsobeného života. Proč jsem tedy po své nehodě dělala se zaťatou sveřepostí pravý opak? Když jsem se rozhodla, že opustím Londýn, byla jsem si naprosto jistá, že je to tak správně. Koneckonců jsem k tomuhle závěru dospěla po chladné úvaze, při vědomí všech pro i proti. Jenže tyhle sny Chagallovy dívky a neklid, který mnou prostupoval, svědčily o jiné, méně vítané možnosti: o tom, že jsem si opět zmrvila život – a to tak dokonale a nezvratně, jak to dokáže jen profesionální psycholog. Můj mozek, který pracoval přesčas na popření skutečnosti, se stal zvrácenou odstředivkou jedoucí na plný plyn.

Po ránu může skromné panoráma Hadportu zahalené jemnou pobřežní mlhou, kterou pronikají první paprsky, nabrat metafyzického vzezření. Těsně nad vodou se třese úzký proužek vzduchu, jedno jemné chemické fluidum tančí kolem druhého, než se smísí a společně vystoupají do stratosféry. Právě takové město by si pro svá pozdní léta mohli zvolit konzervativně založení andělé, kteří si uvědomují finanční limity nebeské penze a jsou nuceni změnit místo bydliště. A možná by to udělal i můj kdysi energický a vzdělaný otec, kdyby si udržel všech pět pohromadě a stihl si prolistovat prospekty domů s pečovatelskou službou. Jenže s Alzheimerem se dostal leda do domova důchodců, kde tráví dny sledováním dětských kreslených seriálů a slintáním do bryndáku z PVC – smutnější konec pro bývalého diplomata si nelze představit. Když vyrazíte do ulic časně z rána, ucítíte na jazyku ostrou příchuť ozónu. *Slušné parkování,* poznamenal by můj prakticky zaměřený otec, kdyby mě doprovázel při ranní vycházce ulicemi

mého nového domovského města s chodníky posetými žvýkačkami a kdyby neměl zatemněnou mysl. *To se ti teď bude hodit, Gabrielle.* Během dne by ovšem svoje mínění lehce poupravil. Hadport leží nedaleko eurotunelu a jako takový se nevyhne přísunu značného množství ilegálních imigrantů a žadatelů o azyl, kteří zaplňují místní penziony a tvoří nejnižší, nezakořeněnou sociální vrstvu. O té pak píše Courier jménem „zasloužilých občanů", kteří unaveni soucitem podlehli patologickému vzteku, nazývanému v novinových úvodnících oprávněným roztrpčením. Den ubíhá a koše se plní a posléze přetékají – kelímky ze Starbucks, bulvárními časopisy, promáčknutými plechovkami od piva a krabičkami od hamburgerů, které se zejícím ústím vypadají jako polystyrenové škeble – slupkami zbylými po všem, co živí britskou duši. Se soumrakem přicházejí opelichané lišky a v úmorném horku se probírají odpadem.

V novém životě trávím většinu pracovních dní dva kilometry za městem, mimo síť ucpaných dopravních tepen a kruhových miniobjezdů. Projeďte kolem polí podél East Road, skladu s matracemi Spánek Express, apoštolského kostela, závodu na palivové články a stavby, která je údajně průkopnickou, vysoce výkonnou prasečí farmou, zahněte doprava kolem obřího sloupu elektrického vedení, který z určitého úhlu vypadá, jako by obkročmo nasedal na Svět kůže, a spatříte nenápadný ukazatel, který vás navede k mému pracovišti.

Dávno ho měli zbourat. Bílé sídlo z počátku dvacátého století připomíná od elektrického plotu, kterým je obehnané, zchátralou loď uvízlou ve změti blahočetů, cypřišů a špičatých palem – edwardiánských stromů ovlivněných Golfským proudem. Kdysi to byl hotel pro rekonvalescenty, kteří se měli zotavovat v mořském povětří, ale teď je jeho fasáda z bílých cihel i fasáda přileh-

lých budov protkaná prasklinami jako letitý marcipán. Po zábradlí balkonů, trelážích a altánu z kovaného železa poznamenaného rzí se vyšplhala modrá vistárie. Čekali byste, že někde kousek za recepcí najdete Šípkovou Růženku vystavenou ve skleněné rakvi. Místo toho vstoupíte do muzea plného zdobených stěn, říms a štukových růží na oprýskané stropní omítce. Budova vydává svůj vlastní odér, který je pozadu za moderní dobou, v níž je zvykem používat vonné svíčky. Tady je vzduch prodchnut především osvěžovačem vzduchu s lesní vůní, který se pokouší přebít pach čističe toalet, suché hniloby a smutný, nasládlý závan duševního utrpení.

Vítejte v Oxsmithově psychiatrickém ústavu pro mladistvé s ostrahou, který je domovem stovky nejnebezpečnějších dětí z celé země.

Mezi nimi je i Bethany Krallová.

Z přízemní kanceláře mám výhled na řadu bílých turbín, které se rýsují v dálce, zasazené v moři jako elegantní mixéry. Obdivuju ladnost jejich konstrukce, jejich štíhlou nenápadnost. Napadlo mě, že bych je namalovala, ale myslím na to jen v teoretické rovině, příliš vzdálené od té části mého já, která ještě funguje. Často zírám na obzor a žasnu nad tím, jak turbíny plynule a přičinlivě reagují na vítr. Někdy, když mě přepadne zvláštní forma ponorkové nemoci, napodobuju jejich pohyby a rytmicky mávám rukama – ne proto, abych zachytila energii, ale abych ji vypustila. Nečekaně zahlédnu svůj odraz v rohu zrcadla a všimnu si svých vlasů, očí, úst a náruživého nachýlení tváře, ale dobře vím, že na vzhled, ať už je jakýkoli, se spoléhat nemůžu. Zatím mi nijak nepomohl.

Bethany Krallovou potkám ve chvíli, kdy mám za sebou dva týdny z šesti měsíců, po které zaskakuju za Joy McConeyovou, psychoterapeutku, která je na

studijním volnu. Předpokládám, že jde o eufemismus pro odchod z nějakého skandálního důvodu, o němž je lepší nemluvit. Žádný z mých kolegů se do hovoru o mé předchůdkyni nehrne. Ostatně v institucích, které mají pověst lidských smetišť, se lidé střídají jak na běžícím pásu. Většina z personálu má pružnou pracovní dobu. Tahle pozice není nic prestižního. Proslýchá se, že se znovu budou snižovat stavy, a může se stát, že Oxsmith jednou provždy zavře brány. Ale já jsem sotva vyšla z nucené izolace, vrátila jsem se „z války", jak tomu říkají na rehabilitaci, a tudíž nemám na vybranou. Protože postrádám dlouhodobý plán, přesvědčila jsem sama sebe, že když se usadím na novém místě a budu se řídit krátkodobou strategií, je to lepší, než kdybych zůstala tam, kde to znám, a neměla strategii žádnou.

Mezi rozbitými sešívačkami, povadlým zelencem a starými plastikovými kelímky od kávy, které po sobě zanechala Joy McConeyová, když vyklidila kancelář, se povaluje blahopřání – takové, kde je místo „pro osobní zprávu". Uvnitř stojí drobným, horečným rukopisem napsané tajemné poselství: *„Pro Joy, která doopravdy uvěřila"*. Doopravdy uvěřila v co? V Boha? V konec utrpení v Izraeli a Íránu? V důvěrné psychotické výmysly? Podpis je nečitelný. Zelenec nemám zrovna v oblibě. Jenže něco – snad můj křehký, nekonzistentní vnitřní buddhismus – mi brání v tom, abych bezdůvodně ukončila něčí život, i když je v potravním řetězci na nízké příčce. *Ať si ta rostlina žije. Ale podporovat ji v tom nebudeme.* Jak je vidět, káva může zplesnivět, přestože je přikrytá umělohmotným víčkem. Naleju lógr do květináče se ztvrdlou hlínou a kelímek vyhodím do koše, kde skončilo i blahopřání pro Joy.

Hodná a milá? Ne, taková nejsem.

Od svých vystresovaných spolupracovníků jsem se dozvěděla jen tohle: Bethany Krallovou mi přidělili co-

by jeden z mých hlavních případů, protože nikdo jiný s ní nechce mít nic společného. Já jsem nováček, takže si nemůžu vybírat. Všichni, kdo se jí dosud zabývali, ji zhodnotili jako nepoddajnou a zarputilou, s výjimkou Joy McConeyové, jejíž záznamy ve spisu chybějí – dost možná proto, že žádné nepořídila. Ze skutečnosti, že mám Bethany Krallovou na svém seznamu, nejsem nervózní, ale také z toho nejsem nadšená. Nehoda změnila můj pohled na fyzické násilí. Chci se mu vyhnout za každou cenu, a proto jsem přijala všechna možná preventivní opatření. Jen svoje dlouhé vlasy – příhodné ke škrcení – jsem si nezkrátila, protože si na nich zakládám. Ale když mám teď na starosti Bethany Krallovou, možná si přece jen do kadeřnictví zajdu: z jejího spisu vyplývá, že mám co do činění s extrémně agresivní osobou.

Po deseti letech práce s dospívajícími psychotiky se sklony k zločinu jsem na příběhy à la Bethany Krallová zvyklá, ale zprávy o vraždě její matky ve mně přesto vyvolají známou, znepokojivou nevolnost, jisté morální rozhořčení. Barevné policejní fotografie mě natolik šokují, že zamrkám a odvrátím zrak. Zadívám se z okna a přemýšlím o tom, jaký typ člověka se může rozhodnout pro dráhu forenzního patologa. Kromě vzdálených turbín toho tady pro potěchu oka moc není. Pableskující asfalt opuštěného basketbalového hřiště, řada kontejnerů a za elektrickým plotem výhled, který ve mně rozezní countryový akord sebelítosti. Po příjezdu jsem na kratičký okamžik zvažovala, že si vedle počítače vystavím fotografii Alexe, alfa muže smějícího se u kola štěstí. Že ji přidám ke sbírce rodinných snímků: k fotograii zemřelé matky mžourající do slunce na oblázkové pláži, bratra Pierra s manželkou v šestinedělí a kluky dvojčaty a k fotce duševně čilého otce potýkajícího se s křížovkou v *Daily Telegraphu*. Ale potom jsem se zarazila. Proč si každý den připomínat něco, co

jsem ve všech ostatních ohledech uložila k ledu? Navíc by to v kolezích vzbudilo zvědavost a moje odpovědi na jejich otázky by působily morbidně, nevkusně nebo krutě, podle toho, v jaké bych zrovna byla náladě. Vzpomínky na minulost, která předurčila mou budoucnost, začnou jako neškodné, lepkavě nostalgické momentky, ale pak se rychle promění v řadu zlomyslných, strašidelných záběrů z filmu *noir* nasvícených největším nepřítelem všech obětí nešťastných okolností: možností zpětného pohledu. A tak se Alexovi tiše omluvím, a abych nepřišla o rozum, pohřbím ho v psacím stole spolu s lahví whisky Laphroaig pro případ krize a ručně vyrobeným lisem na květiny, dárkem od bývalého pacienta, který se oběsil na prádelní šňůře.

Šuplík pro štěstí.

Než se nechám vyvézt do podlaží, kde se nachází místnost pokřtěná s hrůzu nahánějící institucionální vážností „kreativní dílna“, projdu si zbytek Bethanyina spisu. Podrobnější poznámky ohledně medikace a lékařských prohlídek odložím na stranu, rozhodnutá, že si je přečtu později. Fakta jsou neúprosná. Před dvěma lety, konkrétně pátého dubna během velikonočních svátků, Bethany Krallová zuřivě a nevysvětlitelně napadla svou matku Karen a ubodala ji šroubovákem. Čtrnáctiletá Bethany byla na svůj věk malé, vyzáblé postavy. Je pozoruhodné, že dokázala zaútočit tak prudce a vytrvat až do konce – musela odkudsi načerpat ohromnou sílu. Ale o tom, že vraždu skutečně spáchala, nebylo pochyb: dům byl zamčený zevnitř a zbraň byla pokrytá jejími otisky. Bethanyin otec Leonard, evangelický kazatel, byl tou dobou v Birminghamu na konferenci o zvěstování, na niž odjel toho rána. Se ženou a s dcerou mluvil ještě hodinu před tragédií. Karen prý dělalo starosti, že Bethany ztratila chuť k jídlu, a Bethany si stěžovala na úpornou bolest hlavy. Karen Krallová přepnula telefon

na hlasitý odposlech a všichni tři se společně pomodlili. Byla to rodinná tradice.

O půl jedenácté téhož večera zaslechla sousedka divoký křik a zburcovala poplach, ale než přijela policie, Karen Krallová byla mrtvá. Její dceru našli stočenou do klubíčka na zemi vedle ní. Na téhle fotografii není Bethany vidět do tváře, zato ta část matčina obličeje, která není zakrvácená, je patrná až příliš. Z levého oka vyčnívá žlutá umělohmotná rukojeť šroubováku zabořeného hluboko do oční jamky. Vypadá překvapivě rozpustile jako vidlička zapíchnutá kolmo do kýty nedopečeného masa, opuštěná vprostřed oběda. Kaluž krve na podlaze potáhl škraloup, jaký se vytváří na akrylových či emulzních barvách. Na další fotografii, pořízené z výšky, je otevřený koš, který podle zápisu obsahuje „ohořelé zbytky Bible krále Jakuba". Fyzická prohlídka provedená bezprostředně po tragédii objevila na Bethanyině těle čerstvé podlitiny, zejména v oblasti nadloktí, a pohmožděná zápěstí. Z nálezu byl vyvozen závěr, že došlo k prudkému zápasu.

Na další stránce je snímek Krallových ze šťastnějších časů, nafocený rok před rodinným výbuchem. Je na něm tmavovlasá dívka s ostrými rysy a s rodiči – pohledným otcem a bledou, hubenější matkou – po boku. Všichni mají úsměv od ucha k uchu, což v Bethanyině případě znamená, že ústřední místo zaujímají její rovnátka. Neštěstí má mnoho forem, uvědomím si. Ale štěstí či jeho nápodoba je stejně omezené a neužitečné jako slovo „sýr". Bethanyini učitelé ji popsali jako velmi inteligentní, ale narušenou. Čtu mezi řádky a pojmu podezření, že Bethany je jedním z mnoha dětí své generace, klasickým produktem „zajímavé doby" posledního desetiletí poznamenaného nedostatkem jídla, masovými nepokoji a apokalyptickou válkou šířící se na Blízkém východě. A u Bethany se k tomu všemu projevuje ještě

vliv Nové víry, náboženské vlny, která následovala po globálním hospodářském krachu: umíněná dospívající dcera kazatele, která zpochybňovala dominantní roli fundamentalistického křesťanství ve svém životě a začala vzdorovat. Ve škole se chovala sebedestruktivně a je pravděpodobné, že navazovala sexuální styky se spolužáky, ale při hodině dávala pozor a bylo zřejmé, že má talent pro přírodní vědy, výtvarnou výchovu a zeměpis. Žádných známek duševní nemoci si nikdo nevšiml, ačkoliv na školní poradě ke konci pololetí padla zmínka, že Bethany vypadá „nešťastnější než obvykle".

Nalistuju další zprávu – záznamy policejního psychiatra, kterého přivolali na místo činu. Zápis doktora Waxmana je mnohomluvný, ale příběh, který popisuje, je zcela jasný. Bezprostředně po vraždě nastoupil u Bethany tentýž mechanismus, s jehož pomocí se vojáci vyrovnávají s amputací končetiny: Bethany ztratila paměť. Nepopírala, že se dopustila zločinu, ale prohlašovala, že si nepamatuje ani svoje konání, ani co ji k něčemu tak drastickému vyprovokovalo. Stejně tak nechtěla mluvit s otcem, který se ve stavu silného rozrušení vrátil z cesty do Birminghamu. Její odmítnutí vedlo k hrozivým scénám. „Selektivní amnézie je druhem popření či útočiště, který není u lidí po prožitém traumatu ničím výjimečným," podotýká Waxman. „To se vztahuje stejnou měrou jak na pachatele, tak na oběť." Waxman rozhodl předat Bethany do péče Oxsmithova ústavu, vyjádřil naději, že v příštích týdnech či měsících učiní pacientka pokrok, a začal se zabývat dalším případem.

Jenže Waxmanův optimismus ohledně příznivých účinků terapie v Oxsmithově psychiatrickém ústavu pro mladistvé s ostrahou byl pomýlený. Během dvouletého pobytu se Bethany Krallová čtyřikrát pokusila o sebevraždu a vážně napadla jinou pacientku. Paměť se jí vrátila, ale o vraždě i o tom, co k ní vedlo, mlu-

vit odmítala. Začala hladovět, a když jí diagnostikovali akutní depresi, dostávala řadu léků „pro zlepšení nálady“. Žádný z nich ovšem nezabral. Při terapeutických sezeních Bethany neměla zájem spolupracovat a většinou jen mlčela. Když už promluvila, bylo to pouze proto, aby vyjádřila přesvědčení, že se jí scvrkává srdce, má otrávenou krev a „hnije zevnitř“. Lékaři sahali k čím dál odvážnějším kombinacím medikamentů: některé z nich Bethanyin stav ještě zhoršovaly a způsobovaly vedlejší příznaky jako třes, slintání a letargii, v jednom případě dokonce křeče. Bethany jevila známky extrémního narušení, nesčetněkrát se pořezala a nebezpečně zhubla.

Jednoho dne, po prudké bouři, během níž si poranila hrdlo plastovou vidličkou, trvala na tom, že je mrtvá a že se její tělo pozvolna rozkládá. Aby dokázala, že coby mrtvola není schopná trávit, přestala jíst úplně. V tu chvíli lékaři vytáhli z rukávu další diagnózu – Cotardův syndrom, při němž pacient věří, že jeho tělo zahynulo – a po delších debatách se usnesli, že by Bethany coby krajní možnost léčby měla podstoupit elektrokonvulzivní terapii.

Výsledek popisují jako „dramatický“. Bethany začala jíst, mluvit a reagovat na psychoterapii pozitivnějším způsobem. Přestože prodělala některé z obvyklých následků elektrošoků, například krátkodobou ztrátu paměti a dezorientaci, psychiatři hodnotili léčbu jako jednoznačný úspěch. Samotná Bethany říkala, že si připadá „živější“, a opakovala, že má z elektrošokové terapie příjemné zážitky – přestože byla celou dobu v anestezii, takže si na nic nemohla pamatovat. Ale podivnost je ve světě duševně vyšinutých relativní pojem. Projevit se může všechno a ve vychýlené nelogičnosti úzkostných snů se to také děje: konzervy nakrájeného manga obsahující zakódované zprávy z Národního statistického úřadu, přesvědčení, že při pomyšlení na sex se vám